

Rambeslut om utevarodomar

Justitiedepartementet

2008-02-18

Dokumentbeteckning

5213/08 COPEN 4

Utkast till rådets rambeslut om verkställighet av utevarodomar

Sammanfattning

Slovenien har, tillsammans med Frankrike, Storbritannien, Tjeckien, Tyskland, Slovakien och Sverige lagt fram ett förslag till rambeslut om verkställighet av utevarodomar. Förslaget omfattar regeländringar i fyra rambeslut som bygger på principen om ömsesidigt erkännande: rambeslutet om en europeisk arresteringsorder, rambeslutet om verkställighet av bötesstraff, rambeslutet om verkställighet av förverkandebeslut och förslaget till rambeslut om överförande av frihetsberövande påföljder. Avsikten med förslaget är att göra reglerna om utevarodomar i de olika rambesluten så lika som möjligt. Detta ska ske genom en definition av begreppet utevarodom, som ska få genomslag i alla rambeslut där begreppet används, samt genom enhetliga regler om under vilka förutsättningar verkställighet av en utevarodom får vägras. En viss skillnad kommer emellertid att finnas kvar, eftersom det rör sig om olika typer av avgöranden. Syftet med förslaget är både att stärka rättssäkerheten för den enskilde och genom att skapa enhetliga regler, förenkla det rättsliga samarbetet inom unionen. Rambeslutet avser inte att harmonisera nationella regler utan endast skapa enhetliga regler om när utevarodomar ska kunna verkställas över gränserna. Förslaget till rambeslut innehåller alltså en definition av begreppet utevarodom och regler om verkställighet av en sådan dom som ska ersätta befintliga definitioner och regler i de fyra ovan nämnda rambesluten.

Sverige är generellt positiv till att rambeslut, som bygger på ömsesidigt erkännande, utformas så konsekvent som möjligt samtidigt som skyddet för den enskilde stärks. Det nu aktuella förslaget till rambeslutet är det första exemplet på hur en angelägen fråga kan tas om hand i ett horisontellt perspektiv för att på så sätt minska antalet särlösningar. Detta underlättar tillämpningen av reglerna samtidigt som förutsebarheten ökar. Eftersom förslaget även lägger fokus på den enskildes rättssäkerhet är det ett steg i den

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

I Europeiska rådets slutsatser från Tammerfors fastställdes att principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden bör bli en hörnsten i det straffrättsliga samarbetet inom unionen. Denna princip bekräftades i Haagprogrammet hösten 2004.

Den 29 november 2000 antog ministerrådet ett åtgärdsprogram för genomförandet av principen om ömsesidigt erkännande av domar och slutliga beslut på straffrättens område. Därefter har antagits bland annat rambesluten om en europeisk arresteringsorder, om verkställighet av bötesstraff, om verkställighet av förverkandebeslut och om överförande av frihetsberövande påföljder. Dessa rambeslut behandlar alla frågan om under vilka förutsättningar erkännande och verkställighet av en utevarodom kan vägras.

Förslaget presenterades vid det informella RIF-mötet 24–26 januari 2008.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget skapar en enhetlig reglering av när erkännande och verkställighet av en utevarodom kan vägras i fall där något av rambesluten om en europeisk arresteringsorder, om verkställighet av bötesstraff, om verkställighet av förverkandebeslut och om överförande av frihetsberövande påföljder är tillämpligt. Förslaget består av sju artiklar. Av dessa förklarar den första förslagets syfte och räckvidd medan de två sista reglerar förslagets genomförandet respektive ikraftträdandet. Övriga artiklar behandlar det materiella innehållet i de fyra andra rambeslutens regler om utvarodomar. I förhållande till respektive rambeslut införs en definitionsbestämmelse samt regler om under vilka förutsättningar en begäran om erkännande och verkställighet av en utevarodom kan vägras.

Definition av utevarodom

I anslutning till respektive rambeslut införs en definition av vad som är en utevarodom, dvs. när ett fängelsestraff eller annan frihetsberövande påföljd, bötesstraff eller förverkandebeslut ska anses vara fastställd genom en sådan dom.

En utevarodom föreligger om den berörda personen inte inställde sig personligen vid den förhandling som ledde fram till fängelsestraffet eller annan frihetsberövande påföljd, bötesstraffet eller förverkandebeslutet. Den materiella innebörden av definitionen är densamma oavsett vilket beslut som avses, även om den tekniska konstruktionen i viss mån skiljer sig åt.

När verkställighet av en utevarodom kan vägras

I förhållande till varje rambeslut införs en ny bestämmelse om när erkännande och verkställighet kan vägras som då ersätter nuvarande bestämmelser i samma fråga.

Vägransgrunden är i stort sett utformad på likartat sätt i förhållande till respektive rambeslut. Viss skillnad föreligger dock, vilket motiveras av att samarbetet enligt de olika rambesluten skiljer sig åt. Utgångspunkten är att verkställigheten av en utevarodom ska vägras. Detta får emellertid inte ske om den utfärdande staten intygar att den tilltalade eller dennes behöriga företrädare delgetts kallelse till förhandlingen och samtidigt underrättats om möjligheten för domstolen att döma i hans eller hennes utevaro eller om han eller hon delgetts domen och uttryckligen accepterat domen eller inte inom viss föreskriven tidsfrist begärt en ny prövning. När det gäller den europeiska arresteringsordern får en framställningen inte heller vägras om den som dömts i sin utevaro inte blivit delgiven domen, men kommer att bli det inom en viss tid och då kommer att upplysas om sin rätt till en förnyad prövning samt ges rimlig tid att begära en sådan. När det gäller rambeslutet om verkställighet av bötesstraff kommer de förfaranden som hanterar våra strafförelägganden och förelägganden om ordningsbot att bli i sak oförändrade.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Utevarodom

En person kan dömas till ansvar för brott i sin utevaro från huvudförhandlingen i vissa fall och då under vissa förutsättningar. Ett generellt krav för samtliga fall är att saken (dvs. åtalet) går att utreda tillfredsställande. I normalfallet då en utevarodom aktualiseras har den tilltalade delgetts kallelse till förhandlingen som anger att målet kan avgöras slutligt utan att den tilltalade närvarar personligen samt att påföljden inte blir strängare än fängelse tre månader (däremot kan böter, och andra icke frihetsberövande påföljder dömas ut). I ytterligare två fall – avsevärt mindre vanliga i praktiken – kan en utevarodom bli aktuell. Det första är då den tilltalade har delgetts stämning och sedan avvikit eller håller sig undan och inte kan hämtas till förhandlingen. Det andra fallet är när den tilltalade lider av en allvarlig psykiskt störning och hans eller hennes närvaro därför inte är nödvändig.

Om en utevarodom meddelats har den dömd inte någon rätt till omprövning av domen i tingsrätten. Istället kan han eller hon överklaga domen till hovrätten.

Förslagets påverkan på svensk rätt

Gemensamt för förslaget reglering av de olika rambesluten är att det inte går att vägra verkställighet av en utevarodom om personen det gäller har delgetts kallelse till huvudförhandlingen och i den erinrats om att han eller hon kan komma att dömas i sin utevaro. De svenska reglerna om utevarodomar som blir aktuella att tillämpa påverkas inte av förslaget eftersom dessa förutsätter att den tilltalade har delgetts kallelse till huvudförhandlingen med en sådan erinran. De övriga utevarodomar som är möjliga enligt svensk rätt förekommer så sällan att det inte föreligger något behov av ändring.

Av de fyra rambesluten som förslaget omfattar har Sverige genomfört rambeslutet om en europeiskt arresteringsorder; se lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. Bestämmelsen om utevarodom i den lagen skiljer sig åt från förslaget bestämmelse och kommer därför föranleda vissa ändringar. De övriga rambesluten har ännu inte genomförts i svensk rätt.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget förutses inte medföra några ökade utgifter.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Sverige är som medförslagsställare positiv till förslaget. Genom att i rambeslutet skapa en enhetlig reglering om vad som avses med begreppet utevarodom samt när det ska vara möjligt att avslå en framställning om verkställighet av en sådan ökar effektiviteten i det rättsliga samarbetet inom EU samtidigt som skyddet för den enskilde i straffprocessuella förfaranden stärks.

En strävan i förhandlingarna bör vara att bibehålla en enhetlig reglering samtidigt som det kan finnas skäl till viss särreglering eftersom det rör sig om olika beslut som ska verkställas.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Under det informella mötet med RIF-rådet 24–26 januari 2008 välkomnade unionens justitieministrar förslaget. Diskussionen som fördes då visar att frågan, om hur individens grundläggande rättigheter och principen om ömsesidigt erkännande ska balanseras i det straffrättsliga samarbetet, är en viktig angelägenhet som det är nödvändigt att överväga tillsammans.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Rättslig grund är fördraget om Europeiska unionen, artikel 31.1 a och artikel 34.2 b. Rambeslut antas med enhällighet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Rambeslutet förhandlas i rådsarbetsgruppen för straffrättsligt samarbete (COPEN).

Förslaget lades fram under det informella RIF-mötet 24–26 januari 2008 och kommer att börja diskuteras vid arbetsgruppens första möte i mitten av februari 2008. Det slovenska ordförandeskapet lägger stor vikt vid förslaget och har hittills planerat in fem mötestillfällen – totalt nio dagar – till detta instrument, som planeras vara färdigförhandlat under våren 2008.

4.2 Fackuttryck / termer
